

18.8x26.67	1/2	עמוד 34	בגולן	23/12/2022	84331915-4
בנימין זאב הרצל - בהקשר לצינון - 80790					

דברים שרציתי לומר

אורי הייטנר, אורטל = urineitner@gmail.com

אתה המכבי

רבי עקיבא "אומר" למשורר: "אתה המכבי!". אל תחפש את המכבים של פעם. הם לא יעזרו לך. היה אתה המכבי של היום. שתי מילים המגלמות בתוכן את החזון הציוני

יאיר הנתיבה", בשיר השני, הוא מוותר על מנהיג מן הרפרטואר הציוני הקיים ודורש אל רוחו של מנהיג מן העבר. רבי עקיבא היה המנהיג הרוחני של מרד בר כוכבא. מרד בר כוכבא נכשל בסופו של דבר ושם קץ לתקוות הגאולה. לאחר מכן, בא הלילה החשוך, הארוך, של העם היהודי בגולה, על כל הרדיפות והייסורים שהיו כרוכים בו. אולם המרד הזה צרב בדי-אן-איי היהודי את האופציה של קריאת תיגר על המציאות, שאין שום ערובה להצלחתה, אבל היא הסיכוי היחיד לגאולת העם. כל הזרמים בציונות - הסוציאליסטי, הרוויזיוניסטי, הכללי והרתי - אימצו את המורדים כגיבורים לאומיים, כדמויות מופת.

איפה הם הקדושים? נשאל רבי עקיבא. איפה המכבי?

המכבים, גם הם סמל לגבורה יהודית, לאי השלמה עם המציאות, להליכה כנגד כל הסיכויים ובמקרה שלהם, גם להצלחה גדולה. משיב רבי עקיבא: "אתה המכבי!". אתה המכבי - זו כל הציונות כולה על רגל אחת. אל תחפש את המכבים של פעם. הם לא יעזרו לך. היה אתה המכבי של היום. שתי מילים המגלמות בתוכן את החזון הציוני.

כך נוהגים נכדי המכבים?

בן דורו של טשרניחובסקי, המשורר הלאומי חיים נחמן ביאליק, שבעוד שבועיים, ב' בטבת, ימלאו 150 שנה להולדתו, הזכיר את המכבים בפואמה הקשה, שכתב אחרי הפרעות בקישינב, 1903. בפואמה, הוא התריס כנגד הפאסיביות של היהודים, שלא התגוננו נגד הפורעים. כך נוהגים נכדי המכבים?

ועתה לך והבאתיך אל-כל המחבואים:
פתי מחראות, מכלאות חזירים ושאר מקומות צואים.
וראית בעיניך איפה היו מתחבאים
אחיה, בני עמך ובני בניהם של-המכבים,
ניני האריות שב"אב הרחמים" וזרע ה"קדושים".
עשרים נפש בחור אחד ושלושים שלשים,
ויגדלו כבודי בעולם ויקדשו שמי ברכים...
מנוסת עכברים נסו ומחבא פשפשים החבאו,
וימותו מות כלבים שם באשר נמצאו,
ומחר לבקר - ויצא הבן הפליט
ומצא שם פגר אביו מגאל ונמאס - - -
ולמה תבך, בן-אדם, ולמה תליט
את-פניך בכפף? - חרף שנים והמס!

איזו התרסה! אבל זו המציאות של הגלות. התרופה היא הציונות - העלייה לארץ ישראל, לחונן את עפרה וללכת קוממיות בארצנו. רק במולדת יכולים לקום המכבים של דורנו. את התשובה ל"בעיר ההריגה",

ה שיר "אומרים ישנה ארץ" פרץ לתודעת הציבור בשנות ה-70, בשתי גרסאות - גרסתו של שלמה ארצי וגרסתה של נעמי שמר. מי שאינו קורא בעיון את המילים, יחשוב שמדובר בשני לחנים לאותו שיר. אולם האמת היא ש"אומרים ישנה ארץ" היא כותרת לשני שירים של שאול טשרניחובסקי, רופא הילדים והמשורר הדגול, שיש ביניהם דמיון רב, אך הבדל משמעותי ביותר בתוכן. שניהם נכתבו ב-1923, בהפרש של ארבעה חודשים זה מזה. שלמה ארצי הלחין את השיר הראשון. נעמי שמר ערכבה בין שני השירים והלחינה את המיקס שיצרה.

שני השירים עוסקים במצב הציונות. השיר הראשון מבטא ייאוש גמור מן הציונות וממצב העם היהודי. השיר השני מבטא "אף על פי כן", אמונה בציונות חרף הקשיים והמשברים בהגשמתה.

בשיר הראשון, שואל טשרניחובסקי שאלות קשות, המבטאות ייאוש - "איך אותה ארץ? כוכבי אותה גבעה? מי ינחנו דרך? יאיר לי הנתיבה? אולי כבר איננה?" ומוסיף בייאוש: "וראי ניטל זיוה. דבר בשבילנו ה' לא ציווה".

השיר מבטא, פשוטו כמשמעו, אובדן דרך. ארץ ישראל בכלל קיימת כישות ממשית לעם היהודי? ואם כן, מי יביא אותנו אליה? אין מי שיביא אותנו אליה. אין מנהיגים שיאירו לנו את הנתיב אליה. אולי היא כבר אינה קיימת? ואם היא קיימת, היא איבדה את הקסם הייחודי שלה, היא סתם עוד ארץ. היא לא עוד הארץ המובטחת. את השיר הזה כתב טשרניחובסקי בעת נסיעה בחשמלית בברלין.

כעבור ארבעה חודשים, הוא כתב את הגרסה השנייה, השונה לחלוטין מהראשונה במהותה. גרסה זו נכתבה בעיצומה של ועידת "החלוץ" בברלין ושם, הוא גם קרא אותה. השיר נפתח בשני בתים כמעט זהים ומכאן שהמציאות שהביאה אותו לשיר המיואש לא השתנתה. אף על פי כן, זהו שיר מלא אמונה ותקווה. תקווה למה? לכך שמתוך המציאות הקשה, יתנער הנוער היהודי, לא ישלים עם המציאות, יקרא עליה תיגר, ימרוד בה.

רבי עקיבא נקרא למילואים

המהפך קורה ב"פגישה" עם רבי עקיבא. אם בשיר הראשון, מבכה טשרניחובסקי את משבר המנהיגות: "מי ינחנו דרך, מי

9.91x24.52	2/2	35	עמוד	בגולן	23/12/2022	84331914-3
בנימין זאב הרצל - בהקשר לציונו - 80790						

כתב ביאליק שלוש שנים לפניו, ב-1900, בשירו "למתנרבים בעם". שיר זה מעלה על נס את המהפכה הציונית שמחוללים החלוצים, המתיישבים בארץ ישראל. השיר מגייס את היהודים לקום ולהצטרף לחלוצים. ביאליק קורא להתנערות לאומית והמופת שלו להתנערות לאומית היא החשמונאים.

הקימו הדור, חשפו אור

לבשו-נא עז! דרכו-נא עז!
 במערות הצורים, חרשים מצלים,
 התלקטה הפליטה בימי חשמונאים,
 צחצוח חרבות עם רננת התהלים
 כאחד השיקו דמי יערים וסלעים,
 ובמחבא חרשים, במערות אפלה,
 ישועה גדולה גמלה.
 ואנחנו דור דכא, קצר יד, בני עם-עני,
 על-לבות בנינו נהלמה-נא חוצץ,
 ודבר אדני עמודנו הימני,
 והוא פטישנו המפוצץ!
 עוד לא כל-כחנו נתנו לבז -
 באלהים לנו עז!

לעזרת העם! לעזרת העם!
 במה? אל-תשאלו - באשר נמצאה!
 במי? אל-תבקו - כל לבו ידכנו!
 מי צרת האמה בלבכו נגעה -
 המחנה יאסף, אל-נא נבדילנו!
 כל-קרובן - ירצה, כל-מתת - נאמנה:
 אין בדקים בשעת הסכנה!
 כל-פליטת הטוב, שריד העז והאורה,
 שהותיר עוד אל בלבכנו פנימה,
 הבה נלקט, לאחדים נאגרה,
 ועל-נס ביום חילנו נרימה;
 וילקטו אלינו מקדם עד-ים
 חיל גדול לעזרת העם!

חשפו האור! גלו האור!
 אם הררי נשף עלינו נערמו -
 לא דעכו כל-הניצוצות, לא תמו;
 מהרי הנשף עוד נחצב להבה,
 מנזקי הסלעים - ספירים לרכבה.
 על-קרקע העם ובתחתיות נשמתו -
 עוד תגה ותנוצץ שכינתו.
 הוי, הבו-נא יחדו לעבדה הגדולה!
 נגלה-נא הרי הנשף, נגלה!
 נחשפה-נא שכבות האורים הרבים!
 הוי, בני המכבים!
 העמידו את-עמכם, הקימו הדור!
 חשפו אור, חשפו אור!

שוב יקומו המכבים!

את הספר המכונן של הציונות, "מדינת היהודים", סיים הרצל במילים הבאות: "לכן אני מאמין, כי דור של יהודים נפלאים יצמח מן האדמה. שוב יקומו המכבים!
 נחזור שוב על דבר הפתיחה: היהודים הרוצים, תהיה להם מדינתם. עלינו לחיות סוף סוף כבני חורין על אדמתנו אנו, ובמולדתנו שלנו למות בשלום."